

ВІД РЕДАКЦІЇ

Заходами Історичної Комісії «Зарево» появляється перше число історичного бюлетеню «Український Історик». Основна мета нашого видання — зазнайомити ширші круги нашого громадянства з історичними досліддами українських і чужинецьких науковців, присвяченими в першу чергу історії України і Східної Європи.

Будемо старатися всебічно насвітлювати історичну проблематику, наукову діяльність українських і чужинецьких інституцій, інформувати про працю поодиноких дослідників, подавати огляд нових видань і взагалі провадити по-

тічну історичну бібліографію.

Здається, що українські науковці, як також ширші круги громадянства вже давно відчували потребу такого видання, що подавало б здобутки і огляд українського наукового життя.

Ми хотіли б, щоб «Український Історик» сповняв функцію історичного й інформаційного журналу усіх наших наукових інституцій. Тож до співпраці запрошуємо українські наукові установи, поодиноких науковців і всіх тих, які цікавляться проблемами української історії.

Бажаємо, щоб наш журнал став правдивим дзеркалом здобутків нашої історичної науки.

Олександр Оглоблин

ЗАВДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ІСТОРИОГРАФІЇ НА ЕМІГРАЦІЇ

Проблема завдань української історіографії на еміграції — це насамперед проблема о б о в ' я з к у її щодо української історичної науки взагалі й української історіографії на батьківщині зокрема. Бо ж українська еміграційна історіографія — це невід'ємна частина цілої української історіографії, головний осередок якої, з природи речей, може бути лише в Україні. Хочемо ми того, чи не хочемо — байдуже, чи тут, на еміграції, чи там, на батьківщині, — українська історична наука — одна і єдина, а українські історики, якщо вони справді українські історики, — тут і там брати по науці. Це елементарна істина, яку, проте, нерідко забувається.

Значно складніше питання про відношення між українською історіографією по цьому й тому боці греблі, політичної та ідеологічної, яка ділить українського історика на еміграції

та в Україні. Залишаємо по боці існування «залізної куртини» з усіма її консеквенціями, зокрема в науковій царині. Головне питання: чи еміграційна т. зв. вільна українська історіографія це антитеза української советської історіографії, ідеологічний і науковий напрямок якої вона мусіла б поборювати? Чи може це свого роду додаток до неї, доповнення, продовження, але разом з тим і виправлення тої історичної науки, яка в сучасних політичних умовах позбавлена можливості вільно розвиватися, отже гідно репрезентувати українську історіографію перед світовою наукою, а передусім перед власною батьківщиною і власним народом ¹⁾.

¹⁾ Див. нашу працю «Думки про сучасну українську советську історіографію», Нью Йорк, 1963.

Щоб дати властиву відповідь на це питання, треба насамперед усвідомити собі, що еміграція, доки вона залишається національною спільнотою, а не розчиняється в чужонаціональному світі, є і мусить бути органічною частиною своєї батьківщини, того національного організму, в якому вона виросла й з якого вийшла на чужину. Це немов би вітка одного великого дерева, перекинута через паркан, що ділить дві сумежні садиби. Отже українська еміграційна історіографія — це лише галузь єдиної великої української історіографії, законний спадкоємець її кращих традицій і співтворець її дальшого розвитку. Її, цю галузьку, можна відломати чи відрубати від рідного дерева, але ні сама вона, ні її дерево цього зробити не може. Звідси ясно, що обов'язком і завданням української вільної історіографії не є змагання з советською українською історіографією, ні поборювання її, чи полемізування з нею, тим паче не заміна її.

Чи значить це однак, що українська наука на еміграції мусить бути лише додатком до історичної науки в Україні, цілком залежним од неї та її розвитку?

Звичайно, ні. Не кажучи вже про те, що еміграційна історична наука, природно, мусить мати щільний контакт із світовою історичною наукою, контакт значно більший і чинніший (маємо на увазі вплив тої науки на еміграцію), ніж той, що його може (надто за сучасних політичних умовин) мати вітчизняна історіографія, еміграційна наука має своє власне коло проблем і джерел, пов'язаних з її перебуванням на чужині. Вона мусить цікавитися й відгукатися на багато питань, які просто не існують або ж не мають актуального значення для історичної науки на батьківщині. Вона може і мусить використовувати важливі історичні джерела (зокрема архівні) неприступні або малоприступні історикам на батьківщині. Нарешті, вона мусить репрезентувати свою національну історіографію закордоном, на форумі світової науки. У процесі цього, мовляв, самостійного існування і розвитку еміграційної історичної науки, протягом вже довгих десятиліть, творяться свої осередки, зв'язки, традиції, ростуть нові покоління істориків, які виховалися на еміграції, а іноді і народилися тут, ніколи не бачивши своєї української батьківщини й не знаючи іноді як слід її культурних і наукових традицій.

Та все ж таки українська наука на еміграції передусім мусить бути доповненням і продовженням, а подекуди й поширенням і виправленням наукової діяльності в Україні. Залежно від того, як вона там проходить — чи ширше, вільніше, чи вужче і підневільно, як за останні де-

сятиліття, міняються й завдання української еміграційної історіографії.

Отож, після II світової війни вона мала два етапи свого розвитку. Перший — це приблизно 1945-1953 роки, коли, в наслідок відомого паралічу української історичної науки на батьківщині, репрезентація української історіографії в світі фактично припала на долю еміграції. Це було, звичайно, тимчасове явище, й коли після 1953 року (смерть Сталіна й Переяславські репресії) почалося нове піднесення історичної науки в Україні, яке триває вже близько десять років, еміграційна історіографія мусила обмежити сферу своєї діяльності й специфікувати свої цілі і завдання. Тепер вже можна і треба встановити, які перспективи має українська історична наука на еміграції, й як вона може краще виконати свій обов'язок щодо вітчизняної історіографії й щодо світової науки.

Які ж завдання стоять нині перед українським істориком поза межами України? Можемо туг лише в загальних рисах подати кілька думок, як *postulata* і *desiderata* для української еміграційної історіографії.

Український історик на еміграції конче мусить:

1. Охороняти і боронити права й честь української історичної думки й науки.
2. Зберігати кращі традиції української історіографії.
3. Тримати зв'язок зі світовою історичною наукою взагалі й зокрема у країнах свого поселення й наукової діяльності.
4. «Мобілізувати» якнайбільше закордонні джерела (зокрема архівні) та наукову літературу для дослідження історії України.
5. Творити нові наукові вартості — шляхом дослідів (або критичного перегляду) найважливіших проблем історії України, приділяючи особливу вагу тим ділянкам і окремим питанням, які або неможливо вивчати в СРСР, або їх там спотворює офіційна советська історіографія.
6. Допомогати українській советській історіографії, отже:

а) виступати рішуче, коли треба і як треба, проти офіційної советської історичної схеми та визначених нею концепцій України;

б) об'єктивно і дружньо критикувати поодинокі праці українських советських істориків, маючи при тому розуміння для їх ситуації; їх недоліків та помилок, навіть їх фальсифікацій, подиктованих урядовим замовленням і наказом;

в) повною мірою оцінювати, відзначати безперечні наукові осяги українських советських істориків.

На фоні цих загальних *postulata* можемо висловити кілька спеціальних *desiderata*. Зокрема

завданням української еміграційної історіографії має бути:

1. Збереження шляхом продовження дослідів української історичної науки 1920-их років (досовєтського погрому початку 1930 рр.), а почасти й пізнішого часу. Це зокрема стосується дослідження козацько-гетьманської доби й історії України 19-20 століття.

2. Синтетичні дослідження історії України (по добях і проблемах) і підготовка до написання нової великої Історії України.

3. Монографічні дослідження в царині історії України (зокрема історії Української Княжої і Гетьманської Держави, історії Української Держави 1917-1923 рр.), історії української культури, історії української церкви, історії української еміграції — старої (18-19 ст.) і нової (20 ст.) тощо.

4. Дослідження відносин, зв'язків і впливів (обопільних, звичайно) України й Заходу та Сходу.

5. Історіографічні студії (в найширшому обсязі, включно з монографічними дослідженнями на творчість істориків минулого і сучасного).

6. Розроблення українських так званих допо-

міжних історичних дисциплін (генеалогії, геральдики, сфрагістики тощо).

7. Плянові, систематичні розшуки і дослідження (реєстрування, описування й студіювання) джерельних матеріалів до історії України, що знаходяться в закордонних архівах (державних, громадських, церковних та приватних), рукописних збірках і, звичайно, в бібліотеках. При цьому треба звернути увагу також на українські еміграційні архіви та збірки.

8. Наукова критика советських історичних концепцій і виправлення фальшивих, фальсифікованих і звичайних помилок у працях советських істориків про Україну (зокрема в «Українській Радянській Енциклопедії»).

9. Наукова критика чужоземних концепцій про історію України.

Такі у головних рисах обов'язки й завдання українського історика на еміграції на сучасному і найближчому історичному етапі.

Тільки так вільна українська історіографія може виконати свій обов'язок перед українською і світовою наукою — й українським народом.

Любомир Винар

ПРОБЛЕМА ПЕРІОДИЗАЦІЇ КОЗАЦЬКОЇ ДОБИ

Народження і організація українського козацтва як суспільно-політичної верстви належить до найцікавіших соціологічних і політичних явищ в європейській історії 16 і 17 століть. Формотворчий процес запорозького й городового козацтва, яке з часом стало репрезентантом народної ідеології і керманічем визвольної боротьби українського народу, є одною з основних проблем історії Східної Європи. Саме тому генезі українського козацтва присвячено численні студії українських, польських, російських і західноєвропейських істориків. Приходиться ствердити, що історики не присвятили відповідної уваги питанню періодизації козацької доби, хоча — на нашу думку — воно належить одним з основних в навілненню козацької діяльності.

Загальна схема періодизації української історії М. Грушевського лише дуже загально торкається козацької доби. Основні його думки базувалися на твердженні, що київський середньовічний період був найранішою українською історичною добою, яка не перейшла, як це твердять московські історики, в «Володимиро-Московський Період», але в «Галицько-Волин-

ський» в 13-ому столітті, а дальше в «Індовсько-Польський» в 14-16 століттях ¹⁾. В «Історії України-Руси» М. Грушевський не застановляється спеціально над періодизацією історичного розвитку козащини, наголошуючи лише становище України під Польщею, постання козацтва та українську гетьманську державу 17-го століття. Перший Д. Яворницький в «Історії запорозьких Козаків» подав окрему періодизацію запорозького козацтва ²⁾. На його думку, історичний процес козащини проходив через шість етапів-періодів: 1. Період оснування запорозького козацтва (1471-1583), 2. Період боротьби проти Польщі за релігійно-національне обличчя південної Русі (1583-1657), 3. Період боротьби за релігійно-національну незалежність

¹⁾ М. Hrushevsky, "The Traditional Scheme of "Rus'-sian" History and the Problem of a Rational Organization of the History of the Eastern Slavs", *Annals of the Ukrainian Academy of Arts and Sciences in the U.S.* vol. II, no. 4(6), New York, 1952, p. 357.

²⁾ Д. Эварницкий, «История запорожских казаков», *Петербург, 1897, т. I. ст. 20-21.*

правобережної України проти Польщі, Криму і Туреччини (1657-1686), 4. Період боротьби проти Криму, Туреччини і Росії за самостійне існування (1686-1709), 5. Період існування запорожців за границею Росії і їхні спроби повороту домів (1709-1734), 6. Період боротьби з російським урядом за самостійне існування і упадок Запоріжжя (1734-1775).

Як бачимо, схема Яворницького відноситься виключно до запорозького козацтва і не охоплює цілості української козаччини. Крім того, його хронологія окремих періодів доволі умовна і не відзеркалює повністю історичного процесу запорозької козаччини. Наприклад, початок запорозького козацтва автор зв'язує із 1471-м роком, а пізніші періоди не розглядає в органічному зв'язку з гетьманською державою. Не зважаючи на ці недотягнення, схема Яворницького є до тепер майже одинокою спробою періодизації української козаччини.

З інших істориків слід згадати І. Крип'якевича, який аналізував у своїй студії «Козаччина і Баторієві вольності» постання окремих козацьких формацій у початковому періоді на основі архівних матеріалів із Черкас. Проте, він не займався спеціально проблемою періодизації козацької доби³⁾. В советській українській історіографії також не знаходимо праць, присвячених цьому питанню. Советські історики базують свою історичну схему на працях марксизму і ленінізму, з основним наголосом історично-політичної тези єдиної руської народності, а вслід за цим спільної вітчизни східнослов'янських народів і на концепції «воз'єднання» України з Росією. Тому в працях Голобуцького, автора «Запорожское казачество» (Київ 1957) та інших істориків цілий історичний процес козаччини зводиться до тез про позитивні впливи Росії на розвиток козаччини і до перекреслення концепції Українсько-Гетьманської держави XVII і XVIII століття. Звичайно, що в такому підході немає місця на об'єктивну інтерпретацію козацької доби. В основному советські українські історики під сучасну пору не мають змоги займатися науковим наświetленням періодизації козацької доби, бо тоді виявилася б їхня фальсифікація даного історичного періоду.

Подібною до історичної схеми Грушевського є схема Б. Крупницького, яка охоплює різні історичні періоди України⁴⁾. Козацькій добі історик присвятив два загальні розділи: 1. «Україна — колонія шляхетської Польщі і козацький рух» і 2. «Гетьманська держава 17-18 ст. і етапи її розвитку як станової держави». На нашу думку, ця схема доволі вузька для періоду козаччини в історії України.

У нашій періодизації козацької доби умовно

можемо відмітити такі етапи розвитку козацької організації:

I. **Початковий період** («доісторичний» в історії козаччини). Початки його доволі важко визначити: покриває правдоподібно кінець XIV і початок XV-го століття. Це — **період козакування**, в якому козацтво виступає як **побутове явище**, що поволі набуває певного економічного значення і власного обличчя. В цей період козаччина виступає як **категорія економічна і мілітарна**.

II. **Ранній козацький період** — хронологічно охоплює перші три чверті XVI-ого століття. В цьому часі козацтво оформлюється як **певна суспільна верства**, що організаційно оформлює себе в різних військових формаціях. В цей період козаччина виступає вже як **категорія вразно соціальна**.

III. **Період розцвіту козаччини** — хронологічно охоплює останні десятиліття XVI і першу половину XVII століття. Козацтво поволі стає певною політичною силою з власною внутрішньою і зовнішньою політикою. Це період творення козацької ідеології. Козацтво відокремлюється й політично консолідується в рямцях державно-політичної системи Речі Посполитої, при чому входить в колізію і конфлікти з цією системою, а далі розпочинає з нею збройну і політичну боротьбу, боронячи при тому національні та соціальні інтереси українського народу. Козаччина очолює боротьбу проти Польщі і в процесі тої боротьби стає керівною політичною і державною силою в Україні. Завершенням цього періоду була Хмельниччина. В цьому часі козаччина виступає як **категорія політична**.

IV. **Період Козацько-Гетьманської Держави**

³⁾ «Жерела до історії України-Руси», т. 8-ий, Львів, 1908. ст. 12-13. Крип'якевич розрізняє в Черкасах такі групи козаків: 1. Козаки, які служать у наймах боярам і міщанам. Вони є найбільшою клясою козаків, з яких не стягають городового податку. Друга група складається з тих, які домів не мають, але заможніші і платять старостам податки (колядки) по 6 золотих. Вони приватним людям не служать, але місто дає їм роботу. Третю групу становлять козаки, які ходять в походи і не виконують міських робіт. Їх називають прохожими козаками, вони появляються в місті і зникають. Ці всі групи значно різняться поміж собою, але видно у них єдно спільне: не мають власних домів. Крип'якевич припускає, що мусіли бути козаки, які мали доми. Іншими словами, ідеться про городову козацьку організацію, яка на нашу думку розвивалася рівнобіжно з низовою козацькою формацією.

⁴⁾ Б. Крупницький, «Основні проблеми історії України», Мюнхен: УВУ, 1955, ст. 26.

XVII — XVIII століття (від Хмельниччини майже до кінця XVIII століття).

Переможець у визвольній боротьбі України з Польщею, козаччина — «Військо Запорозьке» стає керманічем нової української держави. **Переможена** у визвольних змаганнях з Москвою, козаччина поступово втрачає це керівне становище, а разом своє політичне значення, зберігаючи ще на якийсь час деяку правну і соціально-економічну окремішність і певний (хоч під кінець досить обмежений) ідеологічний вплив на розвиток українського історичного життя.

В цьому періоді козаччина виступала як **категорія державно-політична**. Це, звичайно, загальні рямці періодизації козацької доби. В межах кожного періоду були свої етапи розвитку — т. зв. «суб-періоди», які творять внутрішню періодизацію. В перших періодах додаємо еволюцію козацької організації, що проявила себе в різних формаціях. Тут слід відмітити такі етапи:

1. **Дружинний козацький етап**, в якому занотуємо перші прояви козацького руху в формі незалежних козацьких дружин-ватаг під проводом окремих отаманів. У цьому часі козаччина виступала головню як стихійна сила, без виразнішої соціальної і політичної програми. Це приблизно друга половина XV і перша

половина XVI століття, але залишки незалежних козацьких дружин зустрічаємо ще в 90-их роках XVI століття.

2. **Уходницький етап і постановня осілого козацтва**, в якому нотуємо перші прояви міської організації. Це перші три чверті XVI століття.

3. **Запорозьке козацтво і оснування Запорозької Січі** охоплює три чверті XVI століття. В цьому етапі формувалася козаччина як мілітарна організація, незалежна від безпосередніх впливів литовської і польської влади.

4. **Постання Козацького реєстру**, або т. зв. реєстрового козацтва, яке співпрацювало з литовсько-польським урядом або перебувало на службі українських, польських, литовських панів і часто носило назву двірських козацьких відділів.

Всі ці етапи розвитку ранньої козаччини дуже часто себе покривають. Причина цього явища в тому, що козаччина розвивалася одночасно в різних організаційних формах. Жаден період не був замкненим у собі й ізольованим від інших етапів розвитку козацької організації. Наша схема розвитку українського козацтва не претендує на вичерпність, але вона відзеркалює важливі соціологічні і політичні процеси, що оформлювали козацький рух як основний чинник українського історичного розвитку відповідної доби.

Історик

«СУЧАСНИЙ АЗЕРБАЙДЖАН З СОВЕТСЬКОГО ПОГЛЯДУ»

Стаття українського сходознавця проф. Дубровського під цією назвою — *Sovyet gozlugu ile bagınku Azerbaycan* була надрукована в турецькомовному журналі — «Дергі», ч. 30 за 1962 р., стор. 54-72, що видається в Мюнхені, Зах. Німеччина, американським інститутом для дослідження ССРСР. Ця стаття є оглядом подій в Азербайджані, переважно в його останні, підсоветські часи, в формі рецензії на книжку Фаруха Шабановича Шабанова «Развитие советской государственности в Азербайджане», Москва 1959 р., стор. 175, тираж — 2500 прим.

Рецензована книжка Ф. Ш. Шабанова намагається обґрунтувати, чому Азербайджан був «ошасливлений» приєднанням його спочатку до Російської імперії, а потім — до московської РСФСР. Основна частина її присвячена періодові революції після 1917 р. і етапам «советизації» Азербайджана, відповідно до формально-юридичних актів трансформації органів і системи советської влади в Азербайджані. Тому зав-

данням автора рецензії, проф. В. Дубровського, було: показати облудність цієї спроби Ф. Ш. Шабанова апологізувати московське панування над Азербайджаном.

В першому розділі своєї рецензії — «Азербайджан під російським царським пануванням» — проф. В. Дубровський показав, наскільки штучною є большевицька теза (яку москалі застосовують до всіх завойованих ними «союзних» республік) про те, що раніше народи цих республік були пригнічені, а тільки большевицька окупація ніби визволила їх і довела до квітучого стану.

В другому розділі рецензії — «Перша окупація Баку російськими большевиками» — вияснено, що перше захоплення російськими большевиками влади в Баку 27-31 жовтня 1917 р. ст. ст. було одвертою військовою окупацією цієї країни російськими збройними силами стационованими в Баку, включно з призначенням з Москви диктатором Азербайджана вірмени-

на С. Шаумяна. Жодних баталок про окрему Азербайджанську ССРеспубліку тоді ще не було. Так само як це було й в Україні при першій окупації її більшовиками в 1917-18 р. Шаумян застосував жорстокий терор в Азербайджані, щоб придушити спротив азербайджанців російському насильству (порівняй: терор Муравйова в Україні!). Ленін писав Шаумяну 14 лютого 1918 р.: «Ми в захопленні від Вашої твердої і рішучої політики. Зумійте сполучити з нею найобережнішу дипломатію, що її викликає, безумовно, сучасне важке становище, — і ми переможемо» (В. Ленін, Твори, т. 35, стор. 268). У березні 1918 р. азербайджанське військо прогало першу битву з російським більшовицьким окупаційним корпусом, але не складо зброї. Тоді Москва вирішила діяти проти азербайджанських патріотів способом політичної диверсії: 19 квітня 1918 р. більшовики інсценізували «суверенність» советизованого Азербайджана, створивши Бакінський Совнарком, що мав би бути політично нарівні з Петроградським Совнаркомом. Це був перший в історії СРСР «незалежний» уряд національної советської республіки. Російські більшовики вимушені були це зробити, бо в той час сполучення Петроградського Совнаркому з Закавказзям було перешкоджене незалеженням від Росії УН Республіки та Всевеликого Війська Донського. Пізніше більшовики таким же способом «осуверенювали» всі інші захоплені ними країни: Україну, Білорусь та інш. Другим політичним маневром більшовиків було поширення на Азербайджан «Декрету про землю» 2-го «Всеросійського З'їзду Советів, з метою заманити азербайджанське селянство на «советську платформу». Ці дві провокації більшовиків розшарували азербайджанців: деяка частина їх перейшла на бік більшовиків.

З цього приводу проф. В. Дубровський дебатуює питання: чому створилися кадри «націонал-комуністів» в Азербайджані, а погім і в інших неросійських республіках СРСР. Він дає таке пояснення цьому процесові:

«Неросійські народи не були підготовані політично до подій несподіваної революції в лютому 1917 р.: у них не було достатньо виробленої власної національно-державної теорії (догми, програми, схеми) для умов нового, післяреволюційного часу. Відновлювати або консервувати умовини старих часів, тобто ще перед російським завоюванням, було б анахроністично, надто відстало, ультраконсервативно і несприйнятно для даного народу, тому що це означало б рух назад, що в історії неможливо. Самі ж гасла «свобода», «демократія», «незалежність» і т. п. не давали ясної, виразної програми діяння, бо не були ще наповнені конкретним національно-

ідейним державним змістом. Події 1917 року так швидко й так настирливо вимагали негайного заповнення національно - державним змістом порожнечі яка створилася після раптового зникнення в лютому-березні 1917 р. Російської імперії), що відсутність готової власної національно-державницької програми мусіла в найкоротший термін бути заступлена чимсь конкретним і новим хоч би тільки зовнішньо сприйнятним для народу. Самі москалі опинилися в подібному становищі, і група Керенського не змогла нічого ліпшого вигадати, як відкладати заповнення цієї порожнечі аж до «Установчих Зборів». В. Ленін запропонував людності чужоземцу, марксистську теорію, взамін відсутньої нової національно - державної російської схеми, і «умовив» Росію прийняти до виконання його «марксистсько-російську» схему. Але советська державна практика швидко почала відступати від цієї марксо-ленінської схеми, виробляючи власні національно-російські, советські, але не марксистські форми, і цей процес наповнення чужих і перестарілих марксистських формул національно-російським ново-державним змістом триває дошні. Представники неросійських народів, здатні політично думати й діяти, були легко втягнені марксо-ленінською теорією національно-державної федеративної перебудови співжиття народів колишньої Російської імперії, теорією, що здавалася інтернаціональною, і тому такою, що надавалася для застосування до кожного народу. Ця ілюзія, що збігалася з невідкладною потребою мати хоч будь яку національно-державну теорію для побудови нового, післяреволюційного життя, слонукала багатьох неросійських національних політиків прийняти нову марксо-російську теорію й почати застосовувати її до свого власного народу. Через те, що ініціатива в її проголошенні належала росіянину Леніну і застосування її відбувалося вже в російських центрах, — то природно, що ці російські ленінізовані центри давали приклад і директиви для своїх послідовників в неросійських національних центрах на території колишньої Російської імперії, а пізніше і поза цією територією. Таким чином різнонаціональні марксо-леніністи мимоволі мусіли звертатись до російських центрів — Петрограду і Москви — за керівництвом і підтримкою. Таким способом уявляється можливість пояснити появу й неминучий шлях розвитку колаборантського національного комунізму в 1917 і наступних роках».

Ті національні політики, що були настроєні патріотичніше, проявляли себе опозиційно до марксо-російської теорії й практики, намага-

ючися знайти свій власний національно-державний варіант до неї (як тепер роблять китайські, югославські та інші націонал-комуністи). Раніше чи пізніше такі опозиційні націонал-комуністи гинули в льохах російського ГПУ-НКВД. Зберігалися й підвищувалися по службовій драбині тільки ті націонал-комуністи, що виконували цілком і без ухилів політику на-

ціональну тільки за формою, але обов'язково російську за змістом. Це стосується однаково і до Азербайджану і до всіх інших союзних і союзних і автономних республік ССРСР. автономних республік ССРСР.

(Закінчення в наступному числі)

Богдан Винар

ДО ПИТАННЯ КООРДИНАЦІЇ НАУКОВОЇ ПРАЦІ

Питання координації наукової праці належить з різних причин до мало популярних тем. Використовуючи досвід минулих років, можна навіть сказати, що всі дотеперішні спроби в тому напрямі не дали поважніших вислідів — а де такі спроби існують (як наприклад у Канаді), то існують вони скоріше для громадської репрезентації.

Як відомо, крім ряду наукових установ, що мають вже певні традиції (НТШ, УВАН), науковою роботою частинно займаються також і високі школи (УТГІ, УВУ), ряд регіональних товариств (Інститут Дослідів Волині і ін.) та вкінці про потребу збільшення активності на науковому відтинку говорять численні заяви українських професійних організацій, зокрема українсько-американська асоціація університетських професорів. Вже не згадуємо тут про науково-публіцистичну діяльність ряду громадських інституцій на чолі з УККА, політичних організацій («Пролог» та ін.) та окремих громадських організацій (Публіцистично-Науковий Інститут), що поставили собі за завдання ширити українську «пропаганду» в науковому оформленні.

Явище це досить симптоматичне. Очевидно, акція побудови пам'ятника Шевченка у Вашингтоні належить до виняткових і не-типових явищ на теперішньому етапі українського громадського життя. Нам здається, що з етапу «вічевого» з масовими демонстраціями ми поволі переходимо до етапу ширення української правди друкованим словом, в тому також і при допомозі наукових праць. Нічого злого в тому немає, якщо, очевидно, ці речі будуть провадити в життя кваліфіковані і покликані до такого діла люди. З другого боку, нам здається, що ми зовсім зайво стараємось «науковість» масово форсувати і то навіть у чисто політичних цілях. Часто забуваємо при тому, що наукова праця не була не є і не буде ніколи масовим

явищем, поскільки джерельні студії пов'язані з найдалі ідучим об'єктивізом людської думки та користуються специфічними комунікаційними засобами, що не завжди знаходять собі широкі круги консумента. За такою приблизною схемою укладаються справи в майже кожному впорядкованому суспільстві. Таким чином ледви чи потрібно розраховувати на широку пропаганду потреб української науки, бо ці нечисленні одиниці, що такою науковою діяльністю займаються, навряд чи такої «пропаганди» потребують.

З цього погляду, у нас деякі речі досить натягнені і для характеристики існуючих умов можна без більшого труду навести ряд прикладів з діяльності деяких навіть найбільш заслужених наукових установ. Від деякого часу членство у певних наукових установах постійно зростає і це само по собі корисне явище. Слід тому сподіватись, що нові члени значно піднесуть наукову продукцію з рамені даної наукової установи. Однак не завжди так буває, бо не рідко, наприклад, членство у науковій установі можна одержати «як винагороду» за громадські заслуги. Нам здається, що даному громадському діячеві, який звичайно є в поважному віці, робиться кривду. З другого боку збільшення таким шляхом членства ніяк не підвищить престижу даної наукової інституції і вже в ніякому випадку не розв'язує проблеми наукового dorosty.

Другим, може і драстичним прикладом, є видавничча діяльність. Під фірмою поважних наукових установ появляються часом не тільки публіцистичні праці, але і речі пропагандивного характеру в якнайширшому розумінні цього слова. Не збираємось надто згущувати фарб і слід сказати, що у загальному наша наукова діяльність приносить дуже поважні користі і є тривалим здобутком української культури. Однак, певні недоліки і переяскравлення таки існують.

ють і про це треба відважно сказати.

Всі ці речі треба взяти до уваги в дискусії над проблемою координації наукової праці. Спершу треба поставити питання: чи таку координацію можливо зrealізувати, а якщо так, то в якому аспекті? Наведемо спочатку один цікавий приклад. І так, 26-го вересня ц. р. на сторінках «Народної Волі» появилася стаття п. ф. Лубенського «За підтримку українських наукових праць у чужих мовах». Стаття дискусійна і автор реагує на оповістку асоціації українських професорів американських університетів у справі фінансової підтримки видання англійською мовою джерел до історії України. Лубенський заявляє за координацією видавничої діяльності та пропонує створити «видавничий відділ наукових праць в чужих мовах». У коментарях до згаданої статті редакція зовсім слушно зазначає, що створення ряду наукових установ має певні аргументи, що оправдують їх окреме існування, а якщо вже існує якась наукова установа, то вона має оправдане бажання себе виявляти своїми власними публікаціями. Далі редакція звертає увагу на поширення публікацій у памфлетній формі, які треба відрізнити від джерельних, тобто наукових студій в українських та інших мовах.

Не зважаючи на непоінформованість автора, нам здається, що стаття п. Лубенського є симптоматичним барометром публічної opinіo і досить добре характеризує думки і турботи ширших кругів українського громадянства у справі досить таки непорядкованих відносин у певних виявах діяльності деяких наукових інституцій. Заходить питання — чи існують певні реальні передумови для координації наукової і видавничої роботи в мережі існуючих наукових інституцій, як і також інших організацій, що мають всі дані частинно такою науковою роботою займатись? Нам здається, що на дане питання можна відповісти діалектичним «так» і «ні». Якщо під координацією розуміти певну контролю, то відповідь на поставлене питання буде мабуть ні, поскільки дуже сумніваємось, чи поодинокі установи на таку контролю згодяться. З другого боку, під координацією можна розуміти також і певні узгоднення у рам-

ковій програмі праці кожного окремого товариства. Як відомо, у ЗДА такі координаційні тіла існують вже від довгих років і до таких надбудов належить, наприклад Коунсіль оф Літред Сосаєтіс та Сошіял Рісєрч Коунсіль, які займаються координацією наукової роботи окремих товариств, в ніякому випадку не вмішуючись у внутрішню діяльність свого членства.

Думаємо, що таку координацію праці окремих товариств, що займаються науковою діяльністю, можна при добрій волі всіх заінтересованих здійснити. Були б з того чималі практичні користі. І то не тільки в напрямі фінансового підсилення видавничої діяльності. Можна сподіватись, що скоординована фінансова акція з опублікованим бюджетом всіх товариств на конкретні видання напевно дала б поважні висліди. Можна навести також і інші приклади. Не зважаючи на дуже скромні рямки нашої наукової праці — в нас багато повторень і дублювання. Появляється ряд праць з подібною проблематикою, з другого боку, цілий ряд проблем взагалі не заторкнено. Плянування «наукової політики» — справа скомплікована і небезпечна, але відповідна взаємна консультація напевно принесла б добрі наслідки. До цього можна б ще додати мало відомий українській громаді факт про опрацювання української проблематики в деяких американських університетах. На українські теми появилось вже доволі багато магістерських і докторських праць. Деяку частину з них можна б і треба опублікувати, а що важніше — потрібно більш скоординованого зусилля для консультації молодих adeptів, бо нерідко вриваються вони у відкриті двері, поскільки існуюча література предмету (зокрема в українській мові) їм мало відома. Аналогії у тому відношенні не завжди потрібні, але думаємо, що польська еміграція старається ту справу розв'язати з кращим успіхом.

Подібних прикладів можна навести більше. Думаємо, що справа координації наукової і видавничої діяльності назріває до ширшої і публічної дискусії. Всі заінтересовані сторони можуть з такої дискусії тільки скористати.

Д-р Роман О. Климкевич

УКРАЇНСЬКЕ ГЕНЕАЛОГІЧНЕ І ГЕРАЛЬДИЧНЕ ТОВАРИСТВО

Оснування Українського Генеалогічного і Геральдичного Товариства літом цього року оправдане й обосноване передусім двома явищами українського культурного й громадського життя на чужині: — одним від'ємним і одним

додатнім, а саме:

1. браком наукового осередку, що в ньому з висліди співпраці науковців, любителів і прихильників можна було б плекати такі занедбані

українським суспільством допоміжні історичні науки, як генеалогія, геральдика, біографія, сфрагістика, нумізMATика й інші близько споріднені з ними.

2. зростаючим в останніх десятиріччях зацікавленням і зрозумінням до цих же наук із сторони широкіх кругів українського суспільства, як теж послісною в цьому ж протязі часу, хоча часто осамітненою й неуспільненою, відносною працею українських науковців.

Пргляньмося тепер обидвом цим явищам, беручи під увагу виключно положення на чужині, бо дотичні відносини на рідних землях вимагають окремого й ширшого наświetлення. Тут вкажемо тільки коротко на те, що багаті й цінні збірки речових пам'яток, документарних джерел і наукової літератури, що відносяться до вище згаданих наук і переходять в Україну, в інших частинах СРСР і в деяких країнах поза т. зв. Залізною Заслоною, часто недоступні для тамошніх українських науковців і майже зовсім недосяжні для українських науковців поза кордонами батьківщини, а численні талановиті й працьовиті наукові сили в УРСР неспроможні присвятити себе належно вище названим допоміжним історичним наукам не тільки з огляду на утиск свободного розвитку української науки, але теж з причини неприхильного наставлення радянської влади до таких наук як генеалогія, геральдика, тощо. Тому ця відповідальність і зобов'язання падають майже виключно на чинники української культури на чужині.

Від'ємне явище, себто відсутність відповідного генеалогічно-геральдичного українського наукового осередку, багатостороннє і ось кілька важніших сторін:

а) В першу чергу це справа честі вільної української науки. Всі передові культурні нації, як і в Старому так і в Новому Світі, мають уже віддавна свої генеалогічні і геральдичні науки — державні й недержавні — установи чи товариства. Це відноситься навіть до деяких країн поза Залізною Заслоною, де під цю пору, не зважаючи на дуже несприятливі обставини, всетаки помітні зусилля в цьому ж напрямку (як на примір вкажемо на Польщу, в якій видаються тепер ще визначні геральдичні й сфрагістичні наукові твори, хоча геральдично-генеалогічного товариства вже віддавна немає). Завдяки самопосвятній діяльності багатьох українських вчених поставлено численні галузі свободної української науки на рівень духових здобутків Західньої Європи і це можливе і навіть конечно в області допоміжних історичних наук, тимбільше, що в країнах, де існує повна свобода духової праці й де розмірно досить багато конечних для дотичної наукової праці матеріялів, опинилося поважне число українських знакознавців і родознавців.

б) Десятки проблем української геральдики чи генеалогії не висвітлені досі належно (напр. справа походження й первісного значення українського тризуба чи рід Богдана Хмельницького), десятки конечних для української культури книг досі не опрацьовані (напр. гербовники українських земель і міст, родослови династій, не кажучи вже про гербовники боярства і т. д.), а деякі справи дотичні староукраїнського знаківництва й нумізMATики висвітлені мильно й тенденційно (напр. монети середньовічної Руси в підрадянських виданнях). Вся ця праця може бути впорядкована й подолана тільки спільними зусиллями українських науковців в осередку, що їх об'єднав би, зацікавив би з вислідами дотеперішніх відокремлених наукових трудів та уможливив не тільки співпрацю, але теж видавання наукових праць друком. Такий осередок потрібний не тільки для науковців, але також для любителів даних допоміжних історичних наук, які нерідко призбирали цінні наукові матеріяли і навіть здобулися на спроби наукового опрацювання, які однак неспроможні покищо примінити свого дорібку в користь української науки з причини свого своєрідного відокремлення й осамітнення. Такий осередок допоможе ентузіястам - працівникам вшукати людей із спільним зацікавленням і з можливостями наукової помочі, а в висліді поживити співпрацю та збільшити її видатність.

в) Бракує наукового осередку, який не тільки відповідав би запотребуванням знавців і любителів вище вчислених наук, але теж служив достовірними інформаціями і справжньою поміччю широким кругам українського суспільства, які вправді доривно, але все таки нерідко, за такими ж — генеалогічними, геральдичними, біографічними чи іншими — інформаціями пошукують. В висліді відсутности такого поважного наукового осередку приходить їм звертатися до одиниць чи товариств, які в більшості випадків некомпетентні, хоча цієї ж своєї некомпетентности дуже часто на жаль і несвідомі. Немає сумніву, що в таких ділянках українознавства, як генеалогія чи геральдика, самопевність ляків спричинила більше лиха, ніж занедбана чи неvistарчальна праця із сторони науковців. Сучасний низький рівень геральдичного знання серед українського суспільства доводить часто до таких проявів, як несвідома але все таки існуюча профанація найвищих українських інсигній — гербу й прапора, вжитку образливих для української честі й накинених займанчими властями земських чи міських гербів і т. д. Невідповідне наставлення до таких наук як генеалогія чи біографія має в висліді такі прояви емігрантського життя як національне відступництво молоді з причини безпідставного почуття меншвартости, за-

непад родинного життя серед деморалізуючого подскуди чужинського оточення та заникання національних традицій. Часті теж випадки, що чужинецькі наукові круги чи взагалі зацікавлені українською культурою одиниці шукають за вірогідними інформаціями з області біографії, знакознавства чи родознавства серед різних клітин українського емігрантського життя, а у висліді відсутності покликаного до цього та відповідального осередку залишаються вони нерідко без належної відповіді чи відсилаються до одиниць чи угруповань, які постачають їм усякі чудернацькі пояснення символіки українських національних інсигній, давно перестарілі та відкинені наукою генеалогічні чи біографічні дані, чим самозрозуміло обнижується рівень української науки і взагалі української культури в очах чужинецького світу та спричиняється появу неправдивих довірливих інформацій в чужомовних виданнях.

Вище вичислені три від'ємні сторони українського сучасного культурного життя, спричинені браком генеалогічно-геральдичного наукового осередку, це тільки найважливіші, бо їх є значно більше (напр. невпорядкованість української церковної геральдики й сфрагістики включно з зайвим златинщенням у Католицькій і з таким же зросійщенням у Православних Церквах, мильні уявлення про нібито польське походження прізвищ давніх українських родів на підставі перестарілих і неточних деяких польських гербовників і т. д.).

Тепер пригляньмося згаданому додатньому явищеві, а саме зростаючому зацікавленню українського суспільства геральдикою, генеалогією й іншими спорідненими науками, як теж поживавленню діяльності українських науковців.

Таке явище повторялося поворотною хвилею від часів занепадання української державності в другій половині XVIII-го століття. 1760-го року виробляв гетьман Кирило Розумовський проект заложення університету в Батурині і в 4. точці програми згадано, що мали бути катедри генеалогії, геральдики й інших споріднених наук. Це діло, що могло б бути завершенням буйного розквіту української геральдики козацького барокко та родової самосвідомості тогочасної провідної верстви, не здійснилося. Упадок державності відчувив українське суспільство від рідного гербознавства й родознавства, а остаточний удар був завданий мильнозрозумілими ідеями народництва, демократії, тощо. Розквіт українського мтзейництва напереломі XIX-го на XX-е століття збудив зацікавленя до занедбаних ділянок української культури і на сторінках бувальщини нашої генеалогії, сфрагістики, геральдики й т. д. записалися золотими буквами такі імена, як

В. Модзалевський, Ю. Нарбут, В. Лукомський, В. Прокопович, І. Крип'якевич, Г. Милорадович, О. Лазаревський, А. Стороженко, Г. Сотниченко, М. Слабченко, В. Барвінський, Ю. Сластион і деякі інші, рівні їм своїми заслугами. Перша світова війна, революція її розвал відродженої української державності перервали розпочату працю, хоча непереможних причин до відступу на цьому ж науковому фронті не було. В УРСР заіснували вправді відносини, що не сприяли розвиткові цих допоміжних історичних наук, одначе на Західних Українських Землях і на еміграції в Західній Європі існували куди кращі можливості для праці, з яких на жаль користали тільки нечисленні одиниці. На занедбання цих двох повоєнних десятиріч може вказати напр. те, що в Українській Загальній Енциклопедії (Львів, 1932) присвячено рідній геральдиці всього кілька рядків, не згадуючи вже про сфрагістику чи нумізматику, а з Золотої Книги Українського Боярства появилася тільки одне число, що його ледви можна назвати науковим дорібком. Переживання II-ої Світової війни спричинили нову хвилю зацікавлення до українського знаківництва й родознавства і праці над ними. В психологічні причини цього явища і в розгляд змінених обставин для цієї праці тут не входитимемо, бо ця справа вийшла б поза рямці нашої статті. Приходиться нам тільки ствердити, що діяльність розпочата під кінець останньої війни не припинилася досі та дозволяє на далекойдучі сподівання. Короткотривале вправді, одначе плідне існування Українського Науково-дослідного Інституту Родознавства та Знаменознавства з його нечисленими але цінними виданнями на ізгойщині в Німеччині було неначе початком відродження цих наук. Народження, та, хоч і коротке життя Української Родовідної Установи, що її задум датується ще з 1908-го року, пристрасні спори про правильний порядок сполуки українських національних барв, що сколихнули українське суспільство, та зростаюче число наукових і популярних праць з ділянки генеалогії, геральдики, біографії й т. д. в різних збірниках, журналах, тощо, було доказом, що це відродження є справді поважною зміною наставлення, а не вислідом проминальних припук української духовості. Тут слід відмітити справді пробоеву діяльність М. Битинського, що почалася вже перед II. Світовою війною, досліди М. Міллера, О. Оглоблина й В. Сенютовича, Бережного, праці В. Січинського, М. Андрусяка та багатьох інших, що повинні бути названі поруч вище згаданих імен української науки. Кожний рік двох останніх десятиріч приносив кілька чи навіть кільканадцять праць, що збагачували науковий дорібком. Крім того

важно відмітити, що в радянській Україні появивлася на протязі двох останніх десятиріч поважна скількість вартісних наукових праць, що присвячені нумізматичі античного українського Причорномор'я та знаківництву еллінів, скитів, сарматів та інших поселенців України на заранні її історії.

Одиноким послідовним висновком і доцільним ділом може бути тільки оснування українського генеалогічно-геральдичного осередку в свобідному світі. Тому по підготовчій виміні думок між д-ром Любомиром Винарем і автором цієї статті весною цього року тридцятьтри члени основники заложили в часі від 1. червня до 1. липня ц. р. Українське Генеалогічне і Геральдичне Товариство. Від 1. липня до 10 серпня цього року листовним шляхом вибрано Управу Товариства в складі: Голова — проф. д-р О. Оглоблин, Заступник Голови — д-р Любомир Р. Винар, Генеральний Секретар і Скарбник — д-р Роман О. Климкевич, Голова Контрольної Комісії — підполк. Микола Битинський, Члени Контрольної Комісії — дипл. інж. Лев Биковський і дипл. інж. Степан Кульчицький. Від 15. серпня до 15. вересня ц. р. Управа

кооптувала одноголосно трьох нових своїх Членів, а саме проф. д-ра Михайла Міллера, Всв. ректора о. д-ра Іриня Назарка і проф. д-ра Григора Лужницького. Число Членів (досі в шістьох країнах — ЗДА, Канаді, Німеччині, Італії, Франції й Бельгії) зростає постійно і УГГТ приступає до виконання своїх найперших завдань:

- а) видання першого числа періодичного Обіжнього Листа УГГТ,
- б) підготовки до видання першого неперіодичного збірника наукових праць,
- в) наладнання співпраці з українськими науковими установами й широкими кругами українського суспільства, як теж з чужинськими науковими осередками, що працюють у цій самій ділянці.
- г) включення в свої ряди нових співпрацівників.

Ці завдання покищо скромні, одначе вони поширватимуться зі зростанням УГГТ. Успіх Товариства залежатиме не тільки від вкладу праці його Управи й Членів, але теж від прихильного наставлення українського суспільства, якому УГГТ хоче служити.

З АРХІВУ

ДЕКІЛЬКА НЕДРУКОВАНИХ ЛИСТІВ ІЛЬКА БОРЩАКА

Вступ.

З проф. Ільком Костянтиновичем Борщакoм (1895-1959) я ніколи особисто не зустрічався. Однак, знаючи його, як одного з найкращих знавців зв'язків України з Західньою Європою, я нав'язав з проф. І. Борщакoм листовний зв'язок.

У наших листах ми заторкували різні студійні проблеми історії України, а зокрема початки української Козаччини і англо-українські зв'язки в 16-му і 17-му століттях. Вважаємо, що деякі спостереження і завваги покійного дослідника дуже актуальні, а тому публікуємо на цьому місці декілька його листів. До цих листів долучено відповідні замітки, що уможливають краще зрозуміти їх зміст.

При цій нагоді хочемо підкреслити одну цінну рису вдачі І. Борщакoма — він завжди ділився своїм багатим знанням, цінними критичними спостереженнями з студентами і молодими істориками, які підтримували з ним зв'язок.

Л. Винар

Париж, 2. VIII. 1953

Високошановний Пане Товаришу,

Листа Вашого від 26-го липня я одержав . . .

Про англійський переклад книжки Шеваліє ¹⁾ я свого часу писав у моїй "L'Ukraine dans litterature de l'Europe occidentale", Paris 1935 на стор. 36 take: "Une traduction anglaise de Chevalier parut en 1672 a Londres sous le titre de ... (далі йде вказівка, що цю книжку він бачив в Британському музеї). Le traducteur Edward Brown (1644-1708) etait en meme temps un medecin connu et un voyageur passionne. Il etait lie d'amitie avec Beuplan ..."

Коли Ви можете зробити світлину з титульної сторінки цього видання і подати деякі відомості про перекладача, «Україна» видрукує Вашу статтю. ²⁾

Про книжку Кампенгаузена я теж писав у тій моїй праці, стор. 81, а саме: " ... J. L. Karr, Des Cosaques ou details historiques sur les mœurs, costumes, vêtements, armes et sur la maniere dont ce peuple fait la guerre. Recueillis de l'allemand. Paris, 1814, in 8. 94st. Il semble que l'auteur de cette publication soit le

re de d'Alphonse Karr (французький письменник 1808-1890, автор сьогодні забутих романів, але також автор відомих сьогодні памфлетів (*L'ouvrage est composé d'après le livre de Campenhausen*) (s1) Balthazar von Campenhausen (1746-1808), officier prussien, secrétaire du prince Potiomkine, visita l'Ukraine a la fin du siècle. Son ouvrage *Bemerkungen ueber Russland besonders einige Provinzen dieses Reichs und ihre Naturgeschichte betreffend, nebst einer kurzgefassten Geschichte der Zaporoger Kosaken* .. Leipzig. Duerr, 1807, 8°, 199 pages, *ibid.* 181 .

За моєю думкою, автор цієї праці не був жодний з трьох осіб, що їх Ви вказали. Може відомості про цього автора є в якійсь німецькій енциклопедії.

Я свого часу дійсно видрукував «Французька інтервенція в Одесі» (Літопис Червоної Каліни, 10, 11, 12, 1936, стор. 5-8, 8-12, 6-12), але цього журналу в мене також немає, бо забрали в мене німці 1940, коли заарештували мене. Спогади Нестора Махна вийшли французькою мовою «*La revolution russe en Ukraine*», 1927, 8°, 360 p. Книжка ця давно вже вичерпана і є лише в великих тутешніх бібліотеках. 3)

Всього Вам найкращого.

І. Борщак

1) На увазі історик має англійський переклад відомої праці про козаків П'єра Шевальє «*Histoire de la guerre des Cosaques contre la Pologne*»... Paris 1663, що повилася англійською мовою 1672 р. в Лондоні.

2) Стаття була видрукувана п. н. «Англієць про Україну в XVII-му столітті» в 10-му числі «Україна», 1953, стор. 824-826.

3) Свого часу я збирав матеріяли до махнівського руху на Україні в 1918-21 рр. Проф. І. Борщак особисто знав Н. Махна в Парижі і багато про нього писав у пізніших листах. Опісля появились в Розбудові Держави мої дві праці: «Причинки до ранньої діяльності Нестора Махна в Україні» ч. 2(10)1953; «Зв'язки Нестора Махна з армією УНР» ч. 3(11) 1953. І. Борщак на ці праці помістив позитивний відгук в своєму журналі «Україна» ч. 10. 1953.

Париж, 11. І. 1954

Вельмишановний Пане Товаришу,

Відповідаю лише сьогодні на Вашого милого листа, бо мене не було в Парижі підчас свят. Насамперед дякую Вам за привітання з нагоди Різдяних свят і Нового Року. Бажаю Вам із свого боку здоровля і найкращих успіхів у Вашій праці. Відносно прохання «історичного порядку» — то я завжди охоче поділюся з Вами своїми знаннями, що очевидячки, як усе земне, є вельми обмежені.

Як кожна «хроніка», особливо «старі хроніки» еляборат Урехе ¹⁾, що про нього пишете заслуговує, очевидячки, **обережного** відношення до себе. Казати, що хроніка Урехе сфальшована, це буде надто багато. Просто за тих часів інакше не писали. Тому думаю, що можна її в дечому використати. Річ ясна, що ніколи хроніка не може замінити юридичних документів...

Бельський ²⁾ дійсно усіх «козаків» вважає за поляків. Але не забувайте, що за тих часів Козаки дійсно були польські громадяни («національності», як такої, просто не існувало), потім Бельський є майже єдине джерело. Тому моя думка така: Сверчовський був поляк з походження, але, як чимало поляків за тих часів, «козакував» і можна, очевидячки, вважати його за «козака», додавши знову про те, що за наших часів він вважався би за поляка її т. і. Але і тут треба, очевидячки, критично ставитися до джерел.

Статті про посередні чи безпосередні зв'язки Кромвеля з Хмельницьким я не знаю, хіба, що лічити за таку статтю, здається, працю Безушка в «Літописі Червоної Каліни» в тридцятих роках. Відчуваю, як слаба є моя бібліографічна вказівка, але я тепер не маю статті Безушка ³⁾. Гітлерівці забрали її під час мого арешту. Думаю, що джерела про лист Кромвеля до Хмельницького є просто легенда, що пішла в хід, через те, що Шевальє в своїй праці називає Хмельницького «Кромвелем Руси», а Людвик Кубаля спопуляризував цю думку Шевальє. А втім обидва вони були антикатолики ... Звідси пішла та легенда. У всякому випадку, як я особисто переконався, в англійському державному архіві немає згадок, що Кромвель писав до Хмельницького.

Маєте рацію, десяте число «України» вийде в кінці 1954 року.

Французи залишили Україну 1919 року через причини внутрішньої політики Франції, думаю, що тут не грали ролі Григорієв, ані Махно.

Збірки на пресовий фонд «України» наразі не робить, тому можу лиш подякувати за Ваш милий проект.

Залишаюся завжди прихильний

І. Борщак

1) На увазі мається молдавська хроніка Урехе з 16-ого століття.

2) Уступ «Про Козаків» в «Хроніці Польській» Мартіна Бельського.

3) Д-р В. Безушко: «Хмельниччина в кореспонденції Джона Серльова» Літопис Червоної Каліни за 1931, ч. 11

Париж, 11. V. 1954

Вельмишановний Пане Товаришу,

Відповідаю на Вашого листа від 20 квітня. Безперечно польські джерела є тенденційні про рашню добу Козаччини. Біда лише в тому, що ми не маємо інших джерел. А тому, що історія є в кінці кінців наука конжектуральна, цікаво буде побачити Вашу критику тих джерел. Певно, що ранні повстання Козаччини залишили сліди в народі, як не писані, то усні. Переважна кількість козаків була українська. Лист Баторія до султана є зрозумілий: якщо він признав би українське походження більшості козаків, Польща відповідала б за їхні походи, а це була досить грізна справа за тих часів. Чому Грушевський не поставився критично до тих листів Баторія, не знаю. Припускаю, що Грушевський сліпо тримався джерел. Що до релігійності перших козаків, я ставлюся також скептично до неї, особливо, якщо взяти до уваги пізнішу релігійність козаків. Родоські лицарі були всеж відомі з своєї релігійності ще в Палестині. Мали вони також добру репутацію в Європі, що пояснює ту опінію про малтійських лицарів, що про неї пише в листі. Певна річ, що «демократичність» перших козаків відіграла свою роль в європейській опінії, хоча не треба перебільшувати ту «демократичність». Але правда та, що Малтійський Орден уважався за «аристократичний» цілий час.

Вітаю Вас також з минулими святами. Дякую за Ваше привітання. Підчас свят я був, як завжди в Савої, де маю родичів.

З щирою пошаною

І. Борцак

25. IV. 1955

Вельмишановний Пане Товаришу,

Повернувши до Парижу, я знайшов Ваше святочне привітання, що на нього відповідаю. Насамперед вітаю Вас у свою чергу й бажаю Вам успіху в Вашій науковій та публіцистичній праці. Нехай же молоді сили працюють в кращих умовах, ніж їх попередники.

Напишіть отже статтю про життя і творчість Остапа Грицяя. Статтю В. Безушка про секретаря Кромвеля я знаю. Про давні зносини Англії з Україною я друкував статтю в «Слявонік Ревю», що її певно знайдете. Це є річ просто необхідна: написати про англо-українські зносини, що про це мало дбає СУБ . . . Тому, коли зробите, що рішили — це буде справді «історична» справа. Ваш журнал (Розбудова Дер-

жави. Л. В.) дістаю. Напишу про нього. Не забувайте про мене.

З щирою пошаною

І. Борцак

9. VII. 1955

Високоповажаний Пане Товаришу,

Одержав Вашого листа від 7-го червня. Стаття про історичну працю Івана Франка конечно потрібна. Чекалему на Вашу статтю. Вже одержав Вашу статтю про О. Грицяя, що її вже прочитав. Це нічого, що Ви пропустили «багато» з його біографії — не треба писати багато про одну людину. В мене є матеріали, але вони не є кращі за Ваші. Число 9-е «України» вже видруковано й тепер брошурується. «Україна» мусить виходити лише два рази на рік. Не буде матеріалу доброго, як виходитиме частіше. А самому заповняти ціле число — це нудно для читачів . . .

Добре, що Ви пише про неіснуючі зв'язки Кромвеля з Хмельницьким. Може це якось зруйнує легенду, хоча легенди мають довготривале життя. «Розбудову Держави» я дістаю. Добрий журнал. Напишіть замітку про українську в клівлендській бібліотеці.

Міцно тисну Вашу руку

Ваш І. Борцак

9. 11. 1955

Високоповажаний Пане Товаришу,

«Лист» Кромвеля до Хмельницького є безперечно «апокриф». Хто пустив того листа в обіг — не знаю. Можна лише робити припущення. Також звичайний блеф є справа грошей української шляхти в англійському банку. Чапленко навіть п'єсу написав про це, я її маю від автора.

Число «Розбудови Держави» з Вашою статтею про Бруно (Бруно з Кверфурта - Л. В.) одержав, але раніше читав її в о. Левенця. Добре, що Ви написали її. Це ж одна з найстарших пам'яток про нас. В грудні цього року має пібито вийти в Канаді англійською мовою моя книжка про Орлика. Переклад зробив Луцький. Сам я працюю тепер над темою «Українці у Франції і французи в Україні», написано, як і інші мої книжки, за невиданими матеріалами або маловідомими.

Всього Вам найкращого
Залишаюся з пошаною

І. Борцак

ПРО ЗГАСЛИХ

ВОЛОДИМИР ВІКТОРОВИЧ ДОРОШЕНКО

В 1955 році — в 75-річчя народження Володимира Вікторовича Дорошенка, українське суспільство відзначило цей ювілей дуже скромно.

Заслуги цієї людини є далеко не пересічні: науковець, визначний український бібліограф, літературознавець, громадський діяч і журналіст. Людина з невичерпаною енергією й завзяттям, повновартісний соборник і патріот не на словах, а в мозольній праці на службі Україні. Він присвятив все своє життя народові та орав народню ниву чесно й безпереривно.

Відійшов від нас директор Володимир Дорошенко 25. серпня 1963 р., після тяжкої недуги на 84 році життя.

Володимир Вікторович народився 3. жовтня 1879 року в Петербурзі, батько його був лікарем. Молоді літа прожив на Полтавщині, а університетські студії покінчив на правничому та історико-філологічному факультеті в Москві.

У 1904 році Дорошенко скінчив курс українознавства під проводом проф. Михайла Грушевського.

Через наклепи московської адміністрації у 1908 році просидів він рік у тюрмі. Випущений на волю виїхав до Галичини, бо не був певний за дальше своє життя.

Поселившись у Львові, В. Дорошенко 1909 року почав працювати в бібліотеці Наукового Товариства ім. Шевченка як денний працівник, а від 1910 р. як постійний службовець Бібліографічного Бюро.

Рівночасно, з метою поширити свої знання (головно з українознавства) вписався на філософський факультет у Львові, який скінчив 1913 року.

Згодом став помічником директора бібліотеки НТШ.

З початком I світової війни в 1914 р. В. Дорошенко виїхав до Відня, взявши участь в заснуванні Союзу Визволення України. Повних два роки процював у Союзі як член президії й головний редактор українських видань С. В. У.

До Львова повернувся 1916 р. і виконував обов'язки директора бібліотеки НТШ до 1918 р., а опісля виїхав до Києва. Там працював в Академії Наук як управитель канцелярії неодмінного секретаря Академії Наук проф. А. Кримського.

У 1919 році Покійного бачимо в Станиславові в редакції «Република», а в осени того року повертає до Львова на посаду керівника бібліотеки НТШ. Після резигнації дир. Кривецького, Видів НТШ найменував Володимира Дорошенка директором бібліотеки.

У 1944 р. В. Дорошенко покидає Галичину, почавши довгу еміграційну мандрівку.

У його споминах з перебування у Львові, під час большевицької влади, знаходимо багато прикрих переживань, пов'язаних з хижачьким нищенням майна й величезної бібліотеки НТШ, неоціненої вартости.

На скитальщині В. Дорошенко спочатку був у Празі, а потім у скитальчих таборах коло Мюнхену й в Берхтесгадені. Всюди він включався в культурно-освітню працю, дописував до журналів та газет, які виходили на скитальщині.

Від жовтня 1949 р. переїхав до Філядельфії, де безперервно займався науково-літературною працею та журналістикою. Тісно співпрацював з НТШ як голова Бібліографічної Секції і з УВАН, де очолював Секцію Книгознавства. Був головою Літературно - Мистецького Клубу в Філядельфії.

Друкованих праць Володимир Дорошенко має дуже багато. На літературне поле виступив 1900 року, друкуючи статті в «Літературно-Науковому Віснику».

Праці Покійного дуже різноманітні: бібліографія, літературознавство, життя та діяльність українських науковців та мистців, розвідки та статті на історичні, політичні, культурні та економічні теми, діяльність українських установ, видавництв та бібліотек, спогади, рецензії, переклади. Був незвичайно плідним журналістом і редактором.

Нашим завданням є подати лише окремі видання його друкованих праць, з більш подрібним переліченням також статей з бібліографії.

Першою його бібліографічною працею була окрема відбитка з видання Російської Академії Наук в С. Петербурзі: «Обозрение трудов по славяноведению» (бібліографія українознавства за 1912-1913 рр., Петроград, 1915 р.) Широко відомою більшою працею є «Покажчик видань Шевченкових творів», як XVI том «Повного видання творів Т. Шевченка» Українського Інституту в Варшаві. Варшава-Львів: 1939 р. Стор. VIII+355+(2) з таблицею і портретом. Без цієї праці не міг обійтись жадний шевченкознавець.

«Покажчик творів акад. Михайла Грушевського» — Київ 1929 р. Вид. ВУАН.

«Гете в українських перекладах, переспівах та наслідуваннях» — Львів, 1932 р. НТШ, «Новіша література про Куліша» — Львів, 1938, НТШ, «Систематичний покажчик до «Київської Старини» й «України» — Рецензія. Львів, 1912

р. Стор. 15. Великий жаль, що готові до друку праці В. Дорошенка, деякі вже набрані до друку, довелося авторові полишити у Львові. До них належать: «Показчик літератури про Т. Шевченка від 1830-1939 р.», «Тарас Шевченко — майстер образотворчого мистецтва — його праці й література про них». Ця праця була вже надрукована й згинула через події 2-ої світової війни. «Показчик літератури про Івана Фрака за роки 1874-1939» і «Історія української бібліографії від княжої України до останнього часу». Це були виклади на бібліотечних курсах у Львові в 1940-1941 рр., улаштованих філією бібліотек Академії Наук УРСР.

Дрібніших бібліографічних праць, уміщених в різних журналах, не подаємо, за браком місця.

З інших друків праць згадаємо такі окремі видання: «Шевченкова освіта» Львів, 1924 р., «Шевченкова подорож по Волині» Київ, 1928 р., «Примітки Волод. Антоновича до Шевченкового «Кобзаря» — Прага 1937 р., «Як стрінули Шевченкові твори українці й москалі» — Львів, 1940 р., «Женевські видання Шевченкових поезій» — Краків, 1942 р., «Шевченко і його думки про громадські справи» — Львів, 1921 р., «Шевченкова криниця» — Львів, 1922, Стор. VIII + 256. Іван Франко» — Львів 1924 і 1926 рр. (два різних видання «Громадою» і «Просвітою»), «Хто був Іван Франко» — Авґсбург 1946 р., «Василь Стефаник» — Львів, 1921 р., «Українство в Росії» — Відень 1961 р., «Революційна Українська Партія» — Львів, 1921 р., «Півтора літ української політичної думки» Відень, 1914 р..

Покійний В. Дорошенко робив також переклади на українську й на російську мову. З більших перекладів відомо нам 9 книжок. Як редактор він редагував журнали: «Вісник Союзу

Визволення України», «Письмо з Просвіти», «Життя і Знання», «Науковий Збірник УВАН» (присвячений книгознавству) і другі; також редагував «Видання Української Видавничої Спільниці», Т-ва «Громада», «Бібліографію української Преси», «Українську Загальну Енциклопедію», «Збірник в честь Петлюри» і другі.

Годі оминати й журналістичну працю В. Дорошенка. Він уміщав свої статті, розвідки, рецензії тощо в понад 120 різних журналах і часописах, що виходили в Східній Україні, Галичині, Росії, Австрії, Німеччині, Чехословаччині, Швейцарії, Польщі, Канаді й США. Найбільше появилось статей у Львові. На нових місцях поселення друковано його праці в «Америці», «Свободі», «Гомін України», «Канадійській Раюнок», Народна Воля», «Наше Життя», «Нові Дні», «Філядельфійські Вісті», у виданнях УВАН, НТШ та ін. Майже всі газети умістили згадку про смерть, і похорон Небіжчика. Є надія, що редакції присвятять ще ширші статті про свого був. співробітника.

Покійний В. Дорошенко був дійсним членом НТШ від 1925 р.; УВАН від 1946 р., Українського Наукового Товариства в Києві, Українського Наукового Інституту у Варшаві, Українського Наукового Інституту в Берліні та Українського Історично-Філологічного Т-ва в Празі.

Цього року, за декілька місяців до смерті, Український Вільний Університет в Берліні наділив Володимира Дорошенка титулом доктора, за його видайну наукову працю.

Покійний міг сміло сказати: Я зробив все, що міг і що було в моїх силах, за повних 60 літ громадської й наукової праці.

Леонід Бачинський
Клівленд.

ІВАН ПАВЛОВИЧ БАГРЯНИЙ

1907 - 1963

Іван Павлович Багрянний народився 2. 10. 1907 р. в Охтирці на Харківщині. Батько його був мулярем, а мати походила з селянської родини. Після початкової й технічної школи в Охтирці І. Багрянний закінчив керамічну школу в Краснополлі.

Писати почав у 1918 р. ще в школі, редагуючи шкільний журнал «Надія». Ще 12-літнім хлопцем І. Багрянний бачив, як московські комуністи вбили жорстоко його діда і дядька за те, що дядько був у війську Петлюри. Цю жахливу подію описав він у брошурі-памфлеті «Чому я не хочу повертатися до СРСР?», яка

видана українською (1946 р.) та перекладена на англійську, іспанську й італійську мови. Не нависть до окупанта, до системи, що принесена Москвою на Україну, виступає в усіх творах І. Багряного.

Його перші твори появились в журн. «Глобус» у Києві влітку 1925 р. Одночасно друкувався в журналах «Життя й революція», «Червоний Шлях», «Плужанин», «Гарт», «Кіно», «Всесвіт» та інших. На жаль, майже всі поезії й оповідання з його першого літературного періоду не збереглися.

Перша книга поезій «До меж заказаних» ви-

йшла в 1927 р. Вона звернула увагу читача і літературних кіл своєю сміливістю, мистецтвом і свіжістю тематики. В тому ж році, не зважаючи на молодість І. Багрянного, він був прийнятий у мистецько-літературну спілку «Марс» — як письменник певного ідейного обличчя. До цієї групи належали В. Підмогильний, Г. Косинка, Б. Антоненко-Давидович, Т. Осьмачка, М. Галич та інші, переважна більшість яких була постріляна або заслана на північ.

В 1929 р. І. Багрянний видав своїм коштом в Охтирці книжку «Аве Марія». У вступному слові, написаному у формі листа до друга, подана гостра сатира проти продажности в житті і літературі. Це було його «вірую», і поет не зійшов з вибраної дороги ціле своє життя.

В 1930 р. вийшов історичний роман І. Багрянного «Скелька». Це назва села на Полтавщині. Автор описує часи після Мазепи, часи русифікації й гніту українського села. Проти його антимосковських тенденцій виступила комуністична критика, як проти «співця куркульської ідеології». Дещо з цієї критики опубліковано на еміграції.

На початку 1932 р. він написав роман «Мариво», однак цензура його відкинула. В тому ж році його арештовано та засуджено на п'ять років заслання на Далекий Схід. Однак в 1936 р. він утік з заслання, знаючи, що присуд буде продовжений рішенням «трійки» за зачиненими дверима. Два роки він працював між українцями, а 1939 р. він вернувся додому, де його зараз же арештували і він знову просидів два роки і чотири місяці в харківській в'язниці. Пережите в ежовській в'язниці задокументоване в романі «Сад Гетсиманський» (1950), що вийшов французькою мовою та готується видання його в німецькій мові.

Під час арештів забрано рукописи «Золотий Бумеранг», поему «Маруся Богуславка», романи «Марко Когут» і «Мариво» та інші.

В 1943 р. І. Багрянний виїхав на захід. В 1944 р. проживав у Галиччині, де написав пригодницький роман «Звіролови», за який дістав першу нагороду на літературному конкурсі «Українського Видавництва», а потім перевиданий у 1946-1947 рр. під назвою «Тигролови» перекладений на англійську (три видання), голландську і німецьку (два видання) мови.

У Львові І. Багрянний пов'язався з українським підпіллям, писав пісні для вояків УПА, а згодом виїхав у розташування УПА на Волині, а потім у Карпатах. В УПА він працював у відділі пропаганди, писав статті, малював карикатури і плякати. З наближенням большевиків виїхав до Австрії, пізніше до Західної Німеччини, де разом з іншими письменниками створив літературну організацію МУР (Мистецький Український Рух).

В Німеччині в 1946 р. видав вибрані поезії за 20 років творчості «Золотий Бумеранг». Тут же вийшли драматичні твори І. Багрянного «Генерал», «Розгром» і «Морітурі» (йшла на німецькій сцені), повість «Огненне коло» (1953 р.), сатира «Антон Біда—герой труда» (1956 р.).

В 1945 р. (літо-осінь) був головою українського комітету в Інсбруку (Тироль). Він основоположник Української Революційно-Демократичної Партії та її чільний діяч до останнього дня. Як політичний діяч і публіцист написав багато статей на тему української революційної демократії тощо.

З 1948 року — член УНРади від фракції УР ДП. Після смерті Голови УНРади Б. Іваницького в 1952 р. до III сесії (1954 р.) був Головою УНРади. Від IV сесії до V сесії (17. 11. 1962 р.) І. Багрянний — Віцепрезидент Української Народної Республіки.

По тяжкій недузі помер І. П. Багрянний 25. 8. 1963 р. в санаторії Ст. Блязіен (Західна Німеччина).

(За «Українськими Вістями»)

ОГЛЯДИ — РЕЦЕНЗІЇ

Любомир Винар

Нова праця про українську советську історіографію.

Олександр Оглоблин: *Думки про сучасну українську советську історіографію*. Нью-Йорк, Організація Оборони Чотирьох Свобід України, 1963. Стор. 87.

Українська історіографічна література збагатилася новою працею проф. О. Оглоблина присвяченою українській советській історіографії. В обширному вступі і двох розділах праці

автор аналізує надбання советської історіографії і робить певні висновки. Із хронологічного аспекту Оглоблин ділить розвиток української советської історіографії на чотири основні етапи: 1) Двадцять років, в яких історіографія була українською, а не советською; 2) тридцять років, коли в наслідок урядового терору розгромлено українську історіографію, але ще не створено советської; 3) повоєнний період 1940-их і 50-их років, в яких створено «уніфі-

ковану, а навіть уніформовану советську українську історіографію» (ст. 7); 4) останній період від 1954-ого року (річниця т. зв. «Воз'єднання») і який триває аж до сьогодні. Тут можна б було додати дуже короткий перехідний воєнний період 1941-1945-их років в якому наступила своєрідна «відлига» в наслідок воєнних подій, що частинно відбулося на історичній творчості. В передмові автор коротко зупиняється на кожному етапі, наświetлює окремі історичні школи і творчість поодиноких визначніших істориків. О. Оглоблин зазначає, що навіть в роках тотального погрому української культури — українська історична наука не перестала існувати. Українські дослідники працювали в надзвичайно тяжких умовах праці і не заломлялись, не припиняли своїх дослідів, хоча знали, що в советській дійсності їхні праці ніколи не побачать денного світла. Автор пише, що ще не час докладніше наświetлити цю працю наших істориків 1930-их років, яка згодом мала великий вплив на дальший розвиток української історіографії на рідних землях і на еміграції.

В першому розділі автор аналізує советську українську історіографію починаючи від Переяславських роковин 1954-ого року. Він докладно зупиняється над советською схемою історії України, що базується на трьох основних концепціях — трьох історичних мітах: концепція єдиної рускої народности, концепція «воз'єднання» України з Росією і вкінці концепція спільної вітчизни, колись Росії — тепер СРСР. Ця схема накинена советським історикам Ц. К. КПСС — не має нічого спільного з об'єктивним наświetленням історичних джерел, а являється наглядним документом русифікаційної політики советського уряду і фальсифікацією історії.

Розглядаючи стан української советської науки в останніх роках, автор стверджує кількісний зріст української історіографії. Появилася ціла низка монографій Дядиченка, Стецюк, Марченка, Голобуцького і інших істориків. Рівнож з початком 1957-ого року став появлятися Український Історичний Журнал. Зокрема важливою є праця академіка І. Крип'якевича, який під сучасну пору є найвизначнішим українським істориком в советській Україні. Це все факти значної ваги, якщо до уваги брати ситуацію історичної науки підчас сталінського періоду. Проте на всіх теперішніх працях істориків тяжить ярмо «воз'єднання України з Росією», що не дозволяє об'єктивно наświetлити багато історичних подій.

Автор слушно підкреслює, що впродовж 15-ти років в УРСР не появилася жадної поважнішої студії з історичного очерку княжої доби, яка стала виключно доменом російської історіографії з обмеженою участю українських

археологів. В свою чергу історіографія визвольних змагань ХХ-ого століття стала цілковитою власністю Комуністичної Партії, а тому виходить поза межі історичної науки. Історик стверджує невисокій науковий рівень більшості советських праць, як рівнож їхню методологічну недосконалість. Найбільш загрозливим і небезпечним явищем сучасної советської історіографії автор вважає своєрідний історичний нігілізм, який проявляє себе в прямому фальшуванні історії. Це явище ілюструє історик численними прикладами із праць советських істориків.

В другій частині своєї праці автор розглядає наслідки впливу советської історичної схеми в поодиноких історичних творах, як рівнож в інтерпретації окремих історичних творів. Зокрема історик концентрує свою увагу на добі Хмельницького і Мазепи. В працях Голобуцького, Козаченка, Дядиченка, Стецюк та інших дослідників промовчується ціла низка важливих документів і подій — а тому їхня історична аналіза і синтеза неповна і однобічна пристосована до советської схеми. На нашу думку цей вплив схеми позначився найзамітніше на працях Голобуцького — «офіційного» історика козаччини, який не лиш промовчав чимало джерел і подій, але свідомо їх сфальшував, що наглядно видно в його наświetленню початків і генези українського козацтва в «Історії Запорозького Козацтва». Таких прикладів можна навести безліч. Проте незалежно від цієї постанови в деяких історичних монографіях знаходимо важливий матеріал, зокрема в наświetленні економічних і суспільних проблем. В своїх підсумках автор підкреслює, що «ще мабуть важливіше те, що в сучасній українській історіографії вирують ще мало помітні на поверхні, але мабуть сильніші у глибині, різні течії, окремі незалежні й сміливі погляди й думки, іноді суперечливі, іноді розбіжні, іноді хоч рідко — протилежні, але в кождім разі не тотальні . . . це дуже знамените й відрадне явище, яке вже давно не було в українській советській літературі» (ст. 80). Свою працю закінчує автор висновком, що українську вільну історіографію від української советської ділить прірва — але між українськими істориками по той і по цей бік греблі прірви нема.

Праця проф. О. Оглоблина заосмотрена численними бібліографічними відсилачами, що значно улегшує документацію советської історіографії. Віримо, що автор опрацює, як доповнення до рецензованої книжки, працю н. т. «Сучасна вільна українська історіографія». Тоді ми мали б повний огляд української історіографії в Україні і на еміграції. Ця рецензована праця є обов'язковою лектурою для тих, які студіюють і цікавляться станом української історії на рідних землях.

М. Ждан

М. Н. Тихомиров, *Источниковедение истории СССР*, вип. 1. с древнейшего времени до конца 18 в. Москва 1962, стор. 485.

Праця Тихомирова, призначена для студійної молоді, ділиться на чотири розділи: 1/Джерела до історії ССРСР з найдавніших часів до кінця 13 в. 2/Джерела до історії Росії 14-17 віків. 3/ Джерела до історії України, Білоруси, Литви, Прибалтики, Кавказу й Середньої Азії 14-18 віків. 4/ Джерела до історії Росії 18 в. — У кожному з розділів автор подає перегляд найважливіших актів згл. збірників актів та відповідних джерел з відповідними коментарями. На закінчення кожного розділу автор подає літературу предмету.

Критичний огляд «Источниковедения» пера А. О. Введенського, В. І. Стрельського та Л. Г. Мельника помістив український історичний журнал ч. 3 /травень-червень/ 1963 р. стор. 142-144. Рецензенти позитивно оцінюють працю Тихомирова, але мають деякі застереження відносно порушених ним принципіальних питань теорії джерелознавства. На їх думку автор повинен би: «детальніше розповісти про проблему достовірності історичного джерела, навести критику буржуазного джерелознавства, якому властивий формальний підхід до джерел, вивчення їх у відриві від соціально-економічних відносин, клясової боротьби, ідеалізм у трактуванні та ін.» З рецензії згаданих авторів довідуємось також про причини появи обговорюваної праці. Отож: «в умовах культу особи Сталіна наукова цінність джерел, архівних матеріалів була взята під сумнів, втрачалась повага до факту, нові кадри істориків мало навчалися засобам наукового використання джерел».

На щастя культ «особи» минувся — але не минувся міт «древньої Русі», що його «особа» і її довілля санкціонували. Пятно того міту — це первородний гріх «Источниковедения». Але підсоветським історикам не можна дивуватись і не можна брати за зле те, що вони виконують

директиви партії. В даному випадку не справа «древньої Русі» обезцінює працю Тихомирова. Обезцінює її загальний підхід автора до української проблематики, як також до проблематики всіх підбитих Москвою народів. Цей підхід, за термінологією проф. Оглоблина — історичний нігілізм — це промовчування невіданих авторів джерел і літератури.

Важко було б тут вичислити хоч би важливіші промовчування — їх надто багато. Вистарчить сказати, що між десятками російських авторів та їхніх праць, що до них відсилає автор читачів стрічаємо тільки кількох українців /Багалій, Юшків, Сушицький/.

Працювати молодому студенту історії над княжою добою Галицько-Волинських земель, навіть хочби у схемі «древньої Русі» — це передовсім студіювати Галицько-Волинський літопис. Але даремно ми шукали б за «Хронологією подій Галицько - Волинської літописи» Грушевського /записки НТШ. т. 41. Львів 1901/ — її не має. — Взагалі Грушевський для Тихомирова не існує.

Ще гірше з промовчуванням згл. добром історичних джерел та цілих їх видавництв — що в даному випадку має виразний посмак фальшування історії. Для Тихомирова не існують капітальні видавництва «Жерела до історії України-Русі» чи «Akta grodzkie i ziemskie». «Історія Русів» — цей «акт обвинувачень Московщини за поневолення України та Деклярації Прав української нації» для Тихомирова невідома.

Тематика кон'юнктуального договору Хмельницького з Москвою роздута до двох уступів: «источники по истории воссоединения Украины с Россией» та «летописи и сказания о воссоединении Украины с Россией», до яких зачисляються такі джерела які тематично або дуж мало або зовсім не зв'язані з переяславським договором.

В цілому «Источниковедение» не заслуговує підручника джерелознавства для студентів історичних наук.

Проф. д-р Н. Полонська-Василенко

Любомир Винар. Андрій Войнаровський. В-во «Дніпра Хвиля», Мюнхен 1962, стор. 127+1.

Історичну монографію д-ра Л. Винара попереджує Передмова проф. Олександра Оглоблина. Тема історичного нарису надзвичайно цікава та важлива. Автор робить першу спробу об'єктивно й всебічно наświetлити постать Андрія Войнаровського, якому довелося посісти

значне місце в історії України — в її трагічній добі.

Минуло понад два з половиною століття з того часу, як діяв Андрій Войнаровський, викликаючи зацікавлення сучасників своєю багато обдарованою і небуденною особистістю, своєю тяжкою драмою. І за цей довгий час в досить багатій історичній літературі, присвяченій Мазепинській добі, не було дано об'єктивного

історичного портрету небожа гетьмана Івана Мазепи. Цю прогалину заповнює історичний нарис д-ра Л. Винара.

Після короткого, але важливого огляду попередньої історичної літератури, автор подає біографію А. Войнаровського на тлі політичних подій. Дуже важливим є насвітлення дипломатичної діяльності А. Войнаровського. На підставі джерел різного характеру, зокрема свідчень чужинських дипломатів, автор показує в новому аспекті діяльність А. Войнаровського, а головню його зв'язки зі шведами під час Московсько-шведської війни на Україні, в яких він виступав як посередник між шведами та українцями. Виразними барвами змальовує автор дипломатичну діяльність А. Войнаровського після смерти Івана Мазепи — в Бендерах і в Царгороді, де Войнаровський перебував як спеціальний посол Карла XII-го. Перебуваючи в Царгороді майже два роки, Войнаровський відіграв важливу роль в зв'язках українців і Карла XII з чужинецькими дипломатами. Цікаво й важливо, що його недобрі взаємини з новим гетьманом Пилипом Орликом не стали на перешкоді його дипломатичної діяльності. Оця дипломатична діяльність Войнаровського не припинялася й пізніше, після переїзду його до Західної Європи. Ці сторінки праці Л. Винара дуже важливі. Вони малюють А. Войнаровського новими фарбами, в новому насвітленні. Не ідеалізуючи його, як людину, автор представляє Войнаровського, як державного діяча та

здібного дипломата, який дбав про Україну. Цінні для характеристики Войнаровського подані факти про його витривалість під час страшних тортур, що їх приміювали московські кати в часі допитів. «Легкодухий» в уяві багатьох дослідників Войнаровський гідно витримав тортури і нікого не обтяжив своїми зізнаннями.

Автор використав для своєї історичної студії багату літературу різними мовами; це дало йому можливість оперти кожне твердження на джерелах. Важливі поклики на реляції та відзиви французьких, англійських, шведських політиків свідчать, з якою повагою та інтересом ці дипломати європейського масштабу відносилися до українського емігранта. Безперечно, Войнаровський не досягнув позитивних наслідків на дипломатичному полі, але він зробив багато для зміцнення заінтересувань Західної Європи Україною.

В своєму історичному нарисі д-р Л. Винар вміло поєднує науковість змісту з прекрасною літературною формою викладу, що збільшує вартість цієї видатної праці, яка повинна стати необхідною для дослідника доби шукання зв'язків України з Європою XVIII ст.

Треба рівнож підкреслити, що мистецька обкладинка з гербом Андрія Войнаровського, виконана проф. Робертом Лісовським, ілюстрації та резюме англійською та німецькою мовами дуже добре гармонізують з цілістю книжки.

М. Ждан

Jan Długosz, *Roczniki czyli Kroniki Starego Krolestwa Polskiego*. Księga 1 i 2. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1962. 448 pag.

Підставове джерело до історії Західноукраїнських Земель — Галицько-Волинський літопис уривається, як відомо, на подіях 1292 р. Дальшу історію Галичини і Волині можна відтворити передовсім на підставі чужих джерел, з яких історія Длугоша стоїть чи не на першому місці. Але є ще інша причина, чому наші історики завжди цікавились і цікавляться Длугошем. Аналіза історії Длугоша виказує, що у змальовуванні взаємин Галичини й Волині з Польщею з-перед 1292 р. Длугош користав з якогось нашого літопису, що у своїй первісній формі досьогодні не зберігся. Не диво отже, що деякі наші історики працюють над історією Длугоша. На першому місці належить згадати праці Е. Перфецького («Перемиський літописний кодекс першої редакції в складі хроніки Яна Длугоша» Записки НТШ

том 147 Львів 1927, *Historia Polonica Jana Długosza a ruske letopisectwi*, Praha 1932, *Historia Polonica Jana Długosza a nemecke letopisectwi*, Bratislava 1949), які значно поширюють і доповнюють дещо перестарілі вже коментарі до історії Длугоша Семковича. Про ці справи так читаємо в передмові до обговорюваної праці: «Перфецький віднайшов у Длугоша більше перейнятих з німецьких річників і хронік, як це вчинив був Семкович, як також дещо інакше насвітлив додатки з руських джерел. Тим самим дуже збагатив висліди давніших дослідів над Длугошем.» (стор. 59.)

З вступного слова пера знаного історика Яна Домбровського довідуємось, що попередній переклад Длугоша К. Мехежинського по 80 літах від його появи не відповідає вже вимогам науки та історичної критики. Праця над перекладом двох книг тривала 6 років. Доконала її група учених із д-р В. Семкович-Зарембіною у проводі.

Передмова до перекладу (стор. 11-79) пера Семкович-Зарембіної подає перегляд долі хроніки Длугоша, її автографу, рукописів, як та-

кож дотеперішніх її публікацій.

Переклад заосмотрений численними відсилами та увагами, що насвітлюють, поширюють та уточнюють деякі інформації Длугоша. Між іншими знаний і дуже поширений свого часу переказ — фальсифікат про меч Болеслава Хороброго вищерблений о Золоті Ворота в Києві — знаходить річеве спростування (стор. 334). Хоч правопис руських імен узгіднений з російськими ученими в польській перекладі 1-го тому Історії ССРСР, і в працях В. Грекова, все таки замість устійнених імен нпр. Святослав, Святополк перекладчики так в тексті, як і в увагах уживають імен Świętosław, Świętopolk, мотивуючи це тим, що руководяться латинським текстом, з якого виходить, що в часах Длугоша ці імена саме так вимовлялись. Трапляються однак відхилення від цієї засади. Так нпр. в увазі ч. 1 на стор. 127 читаємо про Київ як "centrum ksiestwa Włodzimierza Światosławicza". Князь полоцький Брячислав виступає в тексті раз

під назвою Brzetysław (стор. 340) другий раз під назвою Briaczysław.

Українські топографічні назви подані за польським передвоєнним правописом, отже Gódek, Brzesce, Halicz, Tysmienica. Перекладчики уживають постійно назви Rus, Rusin. Ruski, одноюдинок на цілу книгу відхилення: вписуючи положення Переяслава перекладчик пише в увазі: miasto na Ukrainie (pag.292)

Книга прикрашена трьома кольоровими відбитками титулових сторінок рукопису.

Порівнюючи переклад історії Длугоша з другим томом Полного Собранія Русских Летописей — Іпатіївським літописом перевиданим Академією Наук ССРСР цього року, приходиться ствердити, що не всюди за залізною заслоною видавнича естетика стоїть на тому самому рівні. У цьому випадку того самого типу книги вказують великі різниці: російській сірій каззонщині протиставиться польська висока видавнича культура.

Видавництва:

** Видавництво «Булава» відновило свою діяльність, публікуючи «Під колесами історії» проф. С. Томашівського. Видавництво плянує перевидати «Нариси історії України» Д. Дорошенка. Цей почин слід привітати, бо праця Дорошенка являється одним із кращих академічних нарисів історії України. Натомість «Під колесами історії» — це збірка публіцистичних, контрверсійних статей Томашівського, які не мають тривалої вартости, а тільки можуть бути ілюстративним матеріалом українських внутрішньо-політичних недомагань, незгоди і ненависти.

** Бібліотека Суспільних Наук Колорадського Університету започаткувала видання бібліографічних довідників до суспільних наук за редакцією др. Л. Винара. Четвертий випуск присвячений історії. Цей том охопить також історію України та інших східноєвропейських держав. Книжка має понад 300 сторін друку, ціна \$4.00. Замовляти можна в нашій редакції.

** Новопосталий Документаційний Центр в Тумбі /Швеція/ започаткував мікрофільмування важливих славистичних матеріалів, що їх можна замовити. Зокрема слід звернути увагу на такі видання: «Київська Старина», тт. 1-94 Київ 1882

-1906 /\$562.00/, «Украинская Жизнь», Москва, 1912-1917 /\$78.00/, «Украинский Вестник», Харків 1816-1819 та інші рідкісні видання. Замовлення слід адресувати: Інтернешенел Документейшен Центр А Б, Тумба — Швеція.

** Редакційно-Видавнича Комісія при Історичній Секції УВАН плянує видання історичного журналу «Історичний Збірник». В офіційному зверненні Редакції читаємо, що «метою цієї публікації є створення відповідного форуму для появи наукових праць з різних ділянок історії України та її політично-суспільних проблем». Оформилася редакційно-видавнича комісія з проф. О. Оглоблином на чолі та д-ром І. Рудницьким як діловим редактором. Редактором першого числа призначено В. Голубничого.

** Заходами Історичної Комісії «Зарево» готується до друку «Історіографічний Збірник», що тематично охоплює здобутки української історіографії в роках 1945-1963. В збірнику беруть участь М. Антонович, О. Оглоблин, Н. Полонська, П. Курінний, М. Ждан, В. Дорошенко і другі історики. Редактором цієї публікації є Любомир Винар.

** В Денвері основано Український Бібліологічний Інститут, завданням якого є видання наукових праць, присвячених українській бібліо-

графії, а також опис українознавчих книжкових фондів в американських бібліотеках.

* Українсько-Американська Асоціація Університетських Професорів запланувала видання «Джерел до історії України». Збірка документів складається з трьох томів, до яких будуть додані відповідні коментарі і вступні статті. Головний редактор є проф. О. Оглоблин, редактором першого тому д-р Л. Винар (цей том присвячений Княжій добі), редактором II тому — д-р О. Оглоблин (Козацька доба) і редактором III тому — д-р М. Пап (Нова доба). Д-р Б. Винар є відповідальний за редагування джерел з економічної проблематики. У виданні беруть участь визначні українські історики. Джерела будуть переложені на англійську мову і видруковані в поважному університетському видавництві. Вважаємо, що поява «Джерел» дуже на часі, якщо до уваги взяти, що це буде перше видання історичних перводжерел в англійській мові.

Інституції, з'їзди, конференції

** Заходами Організаційного Комітету Українського Генеалогічного і Геральдичного Товариства (д-р Л. Винар — Голова і д-р Р. Климкевич — секретар) і шляхом листовного референдуму основано в липні цього року **Українське Генеалогічне і Геральдичне Товариство**. До Управи увійшли: проф. д-р О. Оглоблин — голова, д-р Любомир Винар — заступник голови, д-р Роман Климкевич — секретар і скарбник. Проф. д-р М. Міллер — член управи, проф. д-р Г. Лужницький, чл. управи, о. ректор д-р І. Назарко, член управи. До Контрольної Комісії увійшли: полк. М. Битинський, інж. О. Кульчицький, інж. Л. Биковський.

Новостворене Товариство плянує видавати неперіодичні збірники присвячені генеалогії, геральдиці, сфрагістиці, нумізматиці, біографії та іншим допоміжним історичним наукам. Товариство буде співпрацювати з українськими науковими інституціями, як також із чужинецькими генеалогічно-геральдичними науковими осередками. Зацікавлених працею Т-ва., як також бажаючих вступити в члени, проситься писати на адресу секретаря:

Dr. Roman Klinkewich
573 N. E. 102 St.
Miami Shores 38, Florida.

** В Акронському Університеті в Огайо впроваджено в цьому осінньому семестрі курс історії України, що його вестиме д-р Т. Мацьків. Це, мабуть, перший раз в програмі навчання американського університету впроваджено курс

історії України. Бажаємо викладачеві багато успіхів!

Конференція українських істориків і дослідників суспільних наук в Нью-Йорку.

15 червня 1963-ого року в приміщенні УВАН в Нью-Йорку відбулася 2-га наукова конференція українських істориків, спонзорована редакційно-видавничою комісією «Історичних Збірників» при Історичній Секції УВАН. Конференція була присвячена історії української суспільно-політичної думки і громадських рухів XIX і початку XX століть.

Змістом конференції були такі доповіді: В. Міяковський — «Дослідження історії громадських рухів у Всеукраїнській Академії Наук 1920-их років», Ю. Лавріненко — «До генези українських партій», Є. Пизюр — «Конституційна доктрина Драгоманова», Л. Винар — «В. Антонович як історик козаччини», Л. Коваль — «М. Туган-Барановський як вчений і українець», М. Воскобійник — «Українці і українська справа в російській Державній думі».

Організатором конференції був І. Л. Рудницький, він же проводив нарадами.

Назагал слід підкреслити належний рівень доповідей і дискусії. Вправді в деяких виступах було трохи зайвого патосу і «провідницького стилю» (зокрема в доповіді Коваля), що його слід уникати на наукових конференціях. Друга частина конференції була присвячена звітам редакційної колегії «Історичних Збірників». Доповідали В. Голубничий, О. Федішин і Л. Рудницький. З їхніх звітів виходить, що до першого числа зібрано 1/3 матеріялу. Зокрема відчувається брак критичних рецензій. Фінансова сторінка також шкутильгає, — проте є деякі висловлювання, що продовж 1963 року вона поправиться. Думаємо, що в найкращому разі перший випуск І. З. появиться 1964 року. Добре було б, якщо б до редакційної колегії І. З. притягнути інші наукові товариства, які зацікавлені справою періодичного історичного видання.

На цьому місці бажаємо підкреслити один недолік: плянована зустріч науковців з громадянством не відбулася, хоча ніхто її не відкликав. Здається, що до організаційних з'їздових справ слід ставитися серйозніше, щоб опісля не було зайвих несмаків і непорозумінь.

Міжнародний Кирило-Методіївський Конгрес у Зальцбургу.

У липні ц. р. з нагоди 1100-ліття апостолів Методія і Кирила відбувся конгрес, в якому взяли участь і українські історики (М. Чубатий, І. Рудницький, О. І. Гриньох, о. І. Нагаєв-

ський). Конгрес відбувся під протекторатом кардиналів Ф. Кеніга з Відня, Ю. Делнера з Мюнхена і архиеп. Кир. І. Бучка з Риму.

Третій Річний З'їзд Української Американської Асоціації Університетських Професорів.

В суботу 24-ого серпня відбувся в Клівленді третій річний З'їзд Української Американської Асоціації Університетських Професорів, що під сучасну пору об'єднує 80 українських викладачів на американських університетах. З'їздом проводила президія в складі: проф. М. Мельник — предсідник і проф. М. Цап — секретар. На з'їзді розглянено низку проблем, пов'язаних з високошкільним життям в Америці, студентського стипендійного фонду, катедри українознавства тощо. Осередньою точкою дискусії була справа видання Джерел до історії України в трьох томах за головною редакцією проф. Оглоблина, які будуть друковані в поважному університетському видавництві. По вичерпуючій звітній попередньої Управи і по уділенні абсолютній вибрано нову Управу, що складається з таких осіб: Др. М. Пап — Голова, д-р Б. Боцюрків — заст. голови, д-р Б. Винар — заст. голови, д-р М. Цап — заст. голови, д-р П. Стерчо — секретар і скарбник. На архіваря Асоціації вибрано д-р Л. Винара. До Контрольної

Комісії увійшли: д-р Р. Придаткевич, д-р М. Мельник і д-р Б. Лончина. Рівнож вибрано до ради в справі наукового фонду, до якої увійшли: д-р М. Смакула, д-р М. Мельник і д-р О. Біланюк. Справу досліду українки в університетських бібліотеках передано в руки д-ра І. Каменецького.

Увечорі того самого дня в приміщенні щадниці «Парма Сейвінгс» відбувся бенкет із участю делегатів місцевих організацій і визначних громадян Клівленду. Бенкетом проводив уступаючий голова проф. М. Мельник. Основну доповідь про цілі Асоціації виголосив проф. М. Пап, який акцентував два важливі завдання: видання документів до історії України в англійській мові і справу створення Американської Ради Українських Професійних Товариств, завданням якої була б координація праці професійних товариств.

З великим вдоволенням слід відзначити спонтанний відгук клівлендського громадянства в справі моральної і матеріальної допомоги на видання Документів до Історії України.

Третій з'їзд УААУП виказав не лише зріст членства Асоціації, але також розв'язав цілу низку проблем, пов'язаних з академічним життям в Америці.

НАД ЧИМ ПРАЦЮЮТЬ УКРАЇНСЬКІ НАУКОВЦІ

** **Наталія Полонська-Василенко** закінчує працю над академічним нарисом історії України. Нарис повинен появитися наприкінці ц. р.

** **Олександр Оглоблин** прийняв головне редакторство «Джерел до історії України». Він також очолив новопоставлене Родознавче і Гербознавче Товариство. Тепер працює над нарисом про українську вільну історіографію за роки 1945-63.

** **Петро Курінний** опрацював бібліографію української археологічної літератури, що появиться в Історіографічному Збірнику Історичної Комісії.

** **Михайло Пап** почав працю над історією російського імперіалізму, а також редагує третій том джерел до історії України, що охоплює найповішу добу.

** **Богдан Винар** опрацює історичний нарис про розвиток української економічної думки на еміграції, починаючи з 1920-их років.

** **Роман Климкевич** підготував до друку в англійській мові працю про українські державні

знаки.

** **Михайло Ждан** працює над тематикою взаємовідносин України і Золотої Орди. Історіографічний нарис на цю тему появиться в Історіографічному Збірнику.

** **Марко Антонович** почав працю над українською історією XIX-ого століття. Історіографічний нарис праць про XIX століття появиться в Істор. Збірнику.

** **Ігор Каменецький** готує нову студію про тоталітаризм. У зв'язку з цим відбув поїздку до Європи, де відвідав державні і приватні архіви і бібліотеки в Німеччині, Австрії, Туреччині та інших країнах.

** **Петро Стерчо** виготовив обширну студію про державне будівництво в Карпатській Україні, що має появитися в англійській мові на другий рік.

** **Василь Дубровський** опрацює монографію про українське сходознавство в 1920-их роках. Праця буде друкована в Історіографічному Збірнику.

РЕДАКЦІЙНЕ ПОВІДОМЛЕННЯ

Просимо поодиноких авторів, видавництва і редакції надсилати свої видання для бібліографічного опису і критичного огляду. Також приймаємо оголошення у зв'язку із появою нових книг, відбуття наукових конференцій, тощо.

Випродаж книжок

В нашій редакції можна набути такі видання:
 «Розбудова Держави» — поодинокі числа за 1955-58 рр. Ціна за число \$ 1.00
 Б. Винар — Розвиток української легкої промисловості \$ 1.00
 Б. Винар — Економічний колоніалізм в Україні, Париж, 1958. 186 ст. \$ 2.00
 Л. Винар — Остап Грицай, Клівленд 1960. 96 ст. \$ 1.00
 Л. Винар — С. Гаррісон Томсон (Біо-бібліографія в англ. мові), Болдер 1963 \$ 1.00

Л. Винар — Зв'язки Англії з Україною в XVII ст. Лондон 59 \$ 1.00
 Б. Винар — Сучасний стан української економічної науки в Україні \$ 1.00

Редакція приймає рівнож передилату на слідуючі видання:

Л. Винар: Історія українського раннього друкарства 1491-1600 \$ 2.00

Праця ілюстрована численними українськими стародруками. Появиться в жовтні 1963 р.

Бібліографічний довідник до історії (в англійській мові) \$ 4.00

Бібліографія має понад 300 сторін і включає держави і народи Східньої Європи.

Індекс до «Розбудови Держави». Список праць, що були друковані в Р. Д., як також коротка історія «Возбудови Держави» \$ 1.00

Появиться в жовтні 1963 р.

БІБЛІОГРАФІЯ

Adams, Arthur E. "The Awakening of the Ukraine". *Slavic Review* (1963); vol. 22, no. 2, pp. 217-233.
 Adams, Arthur E. *Bolsheviks in the Ukraine: the Second Campaign, 1918-1919*. New Haven: Yale University Press, 1963. 448 p.
 Armstrong, John A. *Ukrainian Nationalism*. 2nd ed. New York: Columbia University Press, 1963. 361 p.
 Chirowsky, Nicholas L. Fr. *Old Ukraine: its Socio-Economic History Prior to 1781*. Madison, N. J.: The Florham Park Press, Inc., 1963. 432 p.
 Dvornik, Francis. *The Slavs in European History and Civilization*. New Brunswick, N. J.: Rutgers University Press, 1962. 688 p.
 Nahaewsky, Rev. J. *History of Ukraine*. Philadelphia: America, 1962. 293 p.
 Mackiw, Theodor. *Mazepa im Lichte der Zeitgenossischen deutschen Quellen*. Muenchen: Verlag Ukraine, 1962. 109 p.
 O'Brien, C. Bickford. *Muskovy and the Ukraine: from the Pereiaslav Agreement to the Truce of Andrusovo, 1654-1666*. Berkeley: University of California Press, 1963. 137 p.
 Ohloblyn, Oleksander. "Das Jahr 1709". *Ukraine in Vergangenheit und Gegenwart* (1962), vol. no. 10. pp. 57-69.
 Pritsak, Omelan and John S. Reshetar, Jr. "Dialectics of Nation-Building". *Slavic Review* (1963), vol. no. 2., pp. 224-255.
 Rudnytskyi, Ivan L. "The Role of Ukraine in Modern History". *Slavic Review* (1962) v. 22, no. 2, pp. 199-216.

Wynar, Lubomyr R. *History of Early Ukrainian Printing, 1491-1600. Studies in Librarianship*. Denver: University of Denver, 1962. 96 p.

Wynar, Lubomyr R. *S. Harrison Thomson*. (Bio-Bibliography) Boulder: University of Colorado Libraries, 1963. 32 p.

Від редакції: В наступ. числі «У. Історика» плянуємо впровадити відділ поточної історичної бібліографії публікацій в українській і чужих мовах. Для бібліографічного опису просимо надсилати книжки, журнальні відбитки та інші друки. Опісля плянуємо видання поодиноких річників української історичної бібліографії.

У К Р А Ї Н С Ъ К И Й І С Т О Р И К

історичний бюлетень

Появляється чотири рази на рік

Видає Історична Комісія ЗАРЕВО.

Редагує д-р Л. Винар

Річна передплата \$ 2.00

Адреса Редакції:

634 HIGHLAND AVE.
BOULDER, COLO.

З М І С Т

Від Редакції	1
Олександр Оглоблин — Завдання Української Історіографії на Еміграції	1
Любомир Винар — Проблема Періодизації Козацької Доби історик — Сучасний Азербайджан з Советського Погляду	3 5
Богдан Винар — До Питання Координації Наукової Праці	7
Роман О. Климкевич — Українське Генеалогічне і Геральдичне Товариство	8
З АРХІВУ	
Декілька Недрукованих Листів Ілька Борщака	11
ПРО ЗГАСЛИХ	
Леонід Бачинський — Володимир Дорошенко	14
+++ — Іван Павлович Багрянний	15
ОГЛЯДИ — РЕЦЕНЗІЇ	
Л. Винар — Нова Праця про Українську Історіографію	16
М. Ждан — М. Н. Тихомиров: Источниковедение Истории СССР. Москва 1962, стор. 485.	18
Н. Полонська-Василенко — Л. Винар: Андрій Войнаровський. Мюнхен 1962, стор. 126	18
М. Ждан — Нове видання Хроніки Длугоша	19
ХРОНІКА	20
Редакційне Повідомлення	23
Бібліографія	23

